

Nota: “ Ě ”, “ ě “ sono appena percettibili, quasi non si pronuncia;” Š “, “š” si leggono “sce di scena”.

INFERNO canto IV in campobassano (tradotto da Ugo D’Ugo)

Guaštattë u suonë funnë ‘ncapë
nu cupë tuonë, sì ca i’ më svigliavë
cumm’a unë ch’allantrasattë z’auzë,
e l’uocchië apiértë attuornë gira,
àutë, dërittë e fissë rëguardaië
pë’ canòscë u poštë addò më truavë
vérë è ca ‘ngoppa u pizzë më truavë
dë la vallë prufonna e dulurosa
tantë, ca pë’ guardà a funnë
i’ nnë vèdëa manchë na cosa.

<< Mo sscignémë quassottë a u scurë munnë >>

‘ncumenzattë u puétë tuttë sghiancatë

<< ijë vaglië ‘nnantë e tu më vié appriéssë.>>

E ijë, che dë chella faccia m’évë accortë,

(v. 16)

dëcivë: << cummë vènghtë, se tu të spaviéntë

ca u culorë tuë nn’ më cunforta?>>

E issë a me: <<u magónë dë la genta

che šta quassottë, ‘nfaccia më zë tégnë

chélla pietà, che tu pë paura scagnë.

Jàmë, ca la vija è longa e më vóssa!>>

‘ccusì zë mëttëtë e më facëtë entrà

dentr’u primë ciérchië che u sprufunnë cënta.

A ‘stu poštë, pë quantë më parëa dë sèntì,

‘ncë štèanë chiagnë, ma suspirë

che l’aria eterna facëa trëmà.

Cósa chë dëa dutorë senza fëri,

ch’avèanë lë schiérë, ch’èvënë assaië cchiù grossë:

dë ninnë e dë fëmmënë e ‘d’uomënë.>>

U buonë maeštrë a me:<< Tu nn addummannë

(v.31)

che spirëtë so’ chištë che tu vidë?

Mo voglië fartë sapé primë che vaië,

ca lórë nn’ facènnë puccatë; e se lórë tiénnë mèrëtë

nën bašta, pëcché nën avèanë battesëmë,

qual’ è la porta dë la fédë chë tu cridë.

E së so’ štatë primë d’u Cristianesëmë,

nën hannë aduratë a Ddijë cummë si dévë;

e tra chištë so’ štatë pur’i’ štessë.

Pë ‘štu dëfiéttë e no p’autë puccatë,

sémë përdutë, e sulë pë’ tanta uffësa

ca senza spëranza, vëvémë u desiderië>>.

Gruossë dutorë më pigliattë a ccórë quannë u sèntivë,

però che gèntë dë valorë gruossë

canuscivë, che a quillë limbë, suspesë štèanë.

<< Dimmë, maeštrë mijë, signorë>>

(v.46)

‘ncumënzaië ijë p’èssë cèrtë

dë chëlla fédë chë lèva ogni errorë:

<<scëtë mai cacchërunë, o pë mèrëtë suo’

o pë l'autë, ca po' fussë béatë?>>.
 E issë chë sëntettë u parlà mijë
 rësunnëttë:<< I' évë nuovë a 'štu štatë,
 quannë vëdivë mënì nu putëntë
 kë ségnë dë vittora 'ncurumatë,
 ci attëràttë l'ombra d'u primë parëntë,
 d'Abélë figlië suë e chélla dë Noè,
 dë Musé dë la léggë e ubbëriéntë;
 Abramë patriarchë e David rré;
 Ismaélë ku patrë e u figlië suo'
 e kë Rachéle, che pë' essa tantë facëttë;
 e aut' assaië, e lë facëttë béatë;
 vuo' sapé, che primë dë lórë
 spirëtë umanë nën évënë salvatë>>.
 Nën fënëmmë dë j' ca issë dicéssë,
 ma passavamë la selva lu stëssë.
 La selva, dichë, dë spirëtë facëanë réssa.
 Ancora nn'éva longa la vija noštra
 da qua d'u culmë, quann'i' vërivë nu fuochë
 che l'emisférë dë scurë vincëva.
 Luntanë iavamë ancora nu' pochë,
 ma nën tantë, ca i' nn' vëdëssë na partë
 addò brutta gentë štév'allucata.
 << o tu, che unurë scienza e artë,
 chištë chi so' chë tiënnë tanta riguardë,
 ca diversamentë da ll'autë stannë a partë?>>
 Quillë a me: << L'umana numëa
 che dë lorë rësòna në la vita tua,
 grazia rëcévë 'nciélë, e sì che l'avanta>>.
 Intantë na vocë pë me sëntivë:
 << unuratë u grandë puëta;
 l'ombra sua rëtorna, chë z'eva partita>>.
 Po' chë la vocë rëmanëttë zitta,
 vërivë quattë grossë ombrë mënì a nu':
 sumiglianza tënëanë né trišta, né allegra.
 U buone maeštrë 'ncuminciattë a dicë:
 << Guarda a quillë kë chélla spada a mmanë,
 chë vé annanzë a tre 'ccusì cumm'a signurë.
 Quill' è Omero, puëta sovrane,
 l'autë è Orazio satirico chë vé,
 Ovidio è u tèrzë e l'utëmë è Lucano.
 Però che ognunë cunviénë kë me
 'ncopp'u nomë chë sunattë na vocia sola:
 më facënnë unorë e perciò fannë buonë>>.
 'Ccusì vëdivë radunà la bella scòla
 dë quillë signorë "dell'altissimo canto"
 che 'ngoppa a tuttë cumm'a aquila vóla.
 Dopë ch'avënnë raggiunatë inziëmë tantë,
 zë vutànnë a me salutannëmë kë nu zinnë,
 e u maeštrë surrëdëttë pë tantë,
 che 'ccusì më facënnë dë la lora schiéra.

(v.54)

(v.78)

(v.90)

(v.103)

‘Ccusi jèmmè fin’a la lumèra,
 dicènnè cosè che a nnè ‘ccuntà è bèllè,
 siccomè u parlà a ‘llu poštè cummiénè.
 Arrèvammè a piédè dè nu nobbèlè caštiéllè
 settè vótè circondatè d’autè murè
 difèsè attuornè da nu sciumariéllè.
 Quištè passammè cumm’a terra tošta:
 pè štu poštè entrai insiemè a chištè saggè;
 arrèvammè a nu pratè frischè dè vèrdura.
 Genta cè štèanè kè uocchiè tardè e štanchè,
 dè gran rispèttè parèanè da lè faccè;
 parlavènè pochè, kè vucè docè.
 Cè spuštammè po’ da nu cantè
 a luoghè apiértè, assai luštrè e àutè,
 in modè ca zè putèanè vèdé tuttè quantè.
 Da là dèrittè, ‘ngopp’ u vèrdè pratè
 mè mustrannè lè spirètè cchiù famusè
 che a vedé i’ štèssè m’avàntè.
 Vedivè Elettra k’assaiè cumpagnè,
 tra lorè rēcanuscivè Ettore e Enèa,
 Cesare armatè kè uocchiè ‘e falchè.
 Vedivè Camilla e la Pantaslea,
 dall’auta partè, e vedivè u rre Latino
 kè Lavinia, la figlia so’ ‘ssèttata.
 Vèdivè a Bruto chè cacciattè Tarquiniè,
 Lucrezia, Iulia, Marzia e Corniglia;
 e sulè appartatè vèdivè u Saladinè.
 Po’ che auzavè nu pochè l’uocchiè,
 vèdivè u maestrètè dè chillè chè sannè
 sta tra la filosofica famiglia.
 Tuttè l’ammirènè, tutte unurè a lorè fannè:
 qua vèdivè a Socrate e Platone,
 che ‘nnant’all’autè cchiù vicinè lè štannè,
 Democrite, che u munnè a ‘ccasè méttè,
 Diogene, Anassagora e Talete,
 Empedocle, Eraclito e Zenone;
 vèdivè u buonè raccoglitorè du qualè
 Dioscoride dichè; e vedivè Orfeo
 e Tullio e Lino e Seneca moralè;
 Euclide geometra e Tolomeo,
 Ippocrate, Aviènna e Galieno,
 Averrola, che u gran cummento facèttè.
 I’ nèn pozzè rēdicè tutt’intérè
 ca a raccuntà è luonghè u fattè,
 che ogni vota ca a pruvà vogliè, mè pèrdè.
 La sesta compagnia a ddu’ zè spartè;
 pè àuta vija mè mèna la saggia guida,
 forè dè la cujèta, nēll’aria chè tréma.
 E venghè a na partè andò nz’alluzza.

(v.130)

